

Eanangodde- ja sode-oðastusa loahpparaporta

Muosáhusat válmmaštallanbarggus,
oahput ja jurddabohtosat

Ruhtaministeriija publikašuvnnat – 2019:45

Ruhtaministeriija publikašuvnnat 2019:45

Eanangodde- ja sode-oðastusa loahpparaporta

Muosáhusat válmmaštallanbarggus, oahput ja jurddabohitosat

Ruhtaministeriija

ISBN: 978-952-367-027-3

Máhccun: Stáhtaráði hálddahusovttadat. Almmustahttinbuvttadeapmi

Helsinki 2019

Govvidanbláðđi

Almmustuhti	Ruhtaministeriija	31.5.2019			
Dahkkit	Sonja Manssila ja Lotta Mattsson (doaimm.)				
Publikašuvnna namma	Eanangodde- ja sode-oðastusa loahpparaporta Muosáhusat válmmaštallanbarggus, oahput ja jurddabohtosat				
Publikašuvnna namma ja nummár	Ruhtaministeriija publikašuvnnat 2019:45				
Goastideaddji Ruhtaministeriija		Fáddá	Hálddahuspolithkka		
ISBN PDF	978-952-367-027-3	ISSN PDF	1797-9714		
URN-čujuhus	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-027-3				
Ášsesánit	Juha Sipilä ráððehusprógrámma, eanangodde- ja sode-oðastus, ollašuhtima válmmaštallan				

Čoahkkáigeassu

Jagi 2015 johttáhuvvon eanangodde- ja sode-oðastusa ulbmilin lei fállat olbmuide dáláža ovttaveardásáččat bálvalusaid, unnidit buresbirgema ja dearvvašvuða erohusaid sihke cagga goluid šaddama. Oðastusain viggojuvvoje nannet vuodðobálvalusat ja atnít ávkki digitála bálvalusain ovddeža buorebut. Oðastusa ulbmilin lei dasa lassin duohpat stuora oasi almmolaš ekonomiija ceavzilvuohjaváillis. Ráððehusa 10 miljárdda euro seastinulbmilis sullii 3 miljárdda euro lei ulbmil oažut sosiála- ja dearvvašvuhtafuolahusa oðastusain jahkái 2029 rádjái.

Viiddes oðasnuhettinollesvuhtii laktásii stuora láhkaválmmaštallanbargu sihke ollašuhtima váldegottálaš ja guvllolaš válmmaštallan ovddalgihtii.

Oðastusa ollašuhtinbargu čadahuvvui ministerijain ja sierra hálddahussuorggi virgedoaimmagagin ja lágádusain, eanangottálaš prošeavttain sihke bálgauvddážin. Eanangodde- ja sode-oðastusa válmmaštallanbargu ollašuhttojuvvui ministerijarájjid rasttildeaddji doareshálddahuslaš ovttasbargguin sihke huksejuvvui deahhta vuorrováikkhuhusgorri eanangottiid válmmaštalliiguin.

Eanangodde- ja sode-oðastusa viidodat, servodatlaš móvssolašvuhta ja gittaneapmi riikkavuložiid árgga bálvalusaise dahke oðastusas spiehkastatlaš ráððehusa fidnu. Oðastusa ulbmilat ledje gudneángirat ja oððastusa mihttoluhkká suompelaš hálddahushistorjjás ovdal oaidnemeahttun stuoris.

Eanangodde- ja sode-oðastusa válmmaštallan jotkojuvvui 8.3.2019 rádjái. Dalle oaiiveministtar Juha Sipilä ráððehus earráni, eaige eanangodde- ja sode-oðastusa joatkkaválmmaštallamii lean šat eavttut.

Goastideaddji	Ruhtaministeriija
Almmustahtima juohkki/vuovdin	Elektrovnnaš veršuvdna: julkaisut.valtioneuvosto.fi

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtiovarainministeriö		31.5.2019
Tekijät	Sonja Manssila ja Lotta Mattsson (toim.)		
Julkaisun nimi	Eanangodde- ja sode-ođastusa loahpparaporta Muosáhusat válmmaštallanbarggus, oahput ja jurddabohtosat (Maakunta- ja sote-uudistuksen loppuraportti Kokemuksia valmistelutyöstä, oppeja sekä johtopääätöksiä)		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:45		
Diaari/hankenumero		Teema	Hallintopolitiikka
ISBN PDF	978-952-367-027-3	ISSN PDF	1797-9714
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-027-3		
Asiasanat	Juha Sipilän hallitusohjelma, maakunta- ja sote-uudistus, toimeenpanon valmistelu		

Tiivistelmä

Vuonna 2015 käynnistyneen maakunta- ja sote-uudistuksen tavoitteena oli tarjota ihmisille nykyistä yhdenvertaisempia palveluja, vähentää hyvinvointi- ja terveyseroja sekä hillitä kustannusten kasvua. Uudistuksella pyrittiin vahvistamaan peruspalveluja ja hyödyntämään digitaalisia palveluja entistä paremmin. Uudistuksen tavoitteena oli lisäksi kuroa umpeen iso osa julkisen talouden kestävyysvajeesta. Hallituksen 10 miljardin euron säästötavoitteesta noin 3 miljardia euroa oli tarkoitus saada sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksista vuoteen 2029 mennessä.

Laajaa uudistuskokonaisuuteen liittyi mittava lainvalmistelutyö sekä toimeenpanon ennakkollinen valtakunnallinen ja alueellinen valmistelu.

Uudistuksen toimeenpanotyötä toteutettiin ministeriössä ja eri hallinnonalojen virastoissa- ja laitoksissa, maakunnittaisissa projekteissa sekä palvelukeskuksissa. Maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelutyö toteutettiin ministeriorajat ylittävällä poikkihallinnollista yhteistyöllä sekä rakennettiin tiivis vuorovaikutussuhde maakuntien valmistelijoiden kanssa.

Maakunta- ja sote-uudistuksen laajuus, yhteiskunnallinen merkittävyys ja kiinnityminen kansalaisten arjen palveluihin tekivät uudistuksesta poikkeuksellisen hallituksen hankkeen. Uudistuksen tavoitteet olivat kunnianhimoiset ja uudistuksen mittaluokka suomalaisessa hallintohistoriassa ennennäkemättömän suuri.

Maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelua jatkettiin 8.3.2019 asti. Tuolloin pääministeri Juha Sipilä hallitus erosи, eikä maakunta- ja sote-uudistuksen jatkovalmisteluun ollut enää edellytyksiä.

Kustantaja	Valtiovarainministeriö
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Presentationsblad

Utgivare	Finansministeriet		31.5.2019
Författare	Sonja Manssila och Lotta Mattsson (red.)		
Publikationens titel	Eanangodde- ja sode-oðastusa loahpparaporta Muosáhusat válmmaštallanbarggus, oahput ja jurddabohotosat (Slutrapport om landskaps- och vårdreformen, Erfarenheter av beredningsarbetet, lärdomar och slutsatser)		
Publikationsseriens namn och nummer	Finansministeriets publikationer 2019:45		
Diarie-/projektnummer		Tema	Förvaltningspolitiken
ISBN PDF	978-952-367-027-3	ISSN PDF	1797-9714
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-027-3		
Nyckelord	Juha Sipiläns regeringsprogram, landskaps- och vårdreformen, beredning av genomförandet		

Referat

Målet med landskaps- och vårdreformen som inleddes 2015 var att erbjuda mänsklor mera jämlika tjänster, minska hälso- och välfärdsskillnaderna samt dämpa kostnadsökningen. Syftet med reformen var att stärka basservicen och utnyttja digitala tjänster bättre än tidigare. Dessutom var syftet med reformen att minska en stor del av hållbarhetsunderskottet i den offentliga ekonomin. Avsikten var att cirka 3 miljarder euro av regeringens sparmål på 10 miljarder euro före 2029 ska nås genom social- och hälsovårdsreformen.

Till den breda helheten av reformer hörde ett omfattande lagberedningsarbete samt en föregripande riksomfattande och regional beredning av verkställigheten.

Verkställighetsarbetet kring reformen genomfördes vid ministerierna och inom ämbetsverken och inrättningarna inom respektive förvaltningsområde, i landskapsvisa projekt samt i servicecenter. Landskaps- och vårdreformens beredningsarbete genomfördes i ett ministerieöverskridande tväradministrativt samarbete och man byggde upp en intensiv dialog med beredarna i landskapen.

Landskaps- och vårdreformens omfattning, samhälleliga betydelse och förankring i medborgarnas vardagliga service gjorde reformen till ett exceptionellt regeringsprojekt. Målen för reformen var ambitiösa och den hade en aldrig tidigare skådad omfattning i den finländska förvaltningshistorien.

Beredningen av landskaps- och vårdreformen fortsatte till och med den 8 mars 2019. Vid denna tidpunkt avgick statsminister Juha Sipiläns regering och det fanns inte längre några förutsättningar för att fortsätta bereda landskaps- och vårdreformen.

Förläggare	Finansministeriet
Distribution/beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Description sheet

Published by	Ministry of Finance		31 May 2019
Authors	Sonja Manssila and Lotta Mattsson (eds.)		
Title of publication	Eanangodde- ja sode-oðastusa loahpparaporta Muosáhusat válmmáštallanbarggus, oahput ja jurddabohtosat (Final report of the regional government, health and social services reform Experiences of the preparatory work, lessons and conclusions)		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Finance 2019:45		
Register number		Subject	Governance Policy
ISBN PDF	978-952-367-027-3	ISSN (PDF)	1797-9714
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-027-3		
Keywords	Juha Sipilä's Government programme, regional government, health and social services reform, preparations for implementation		

Abstract

The aim of the regional government, health and social services reform that started in 2015 was to provide people with services on a more equal basis than before, level out differences in health and wellbeing and curb cost increases. The reform sought to reinforce basic services and utilise digital services better than before. The reform also aimed at bridging a large part of the sustainability gap in general government finances. The Government's aim was to save EUR 10 billion, of which approximately EUR 3 billion was meant to be covered through the reform in healthcare and social services by 2029.

The large reform involved sizeable legislative drafting work and preliminary national and regional preparation for the implementation.

The implementation work for the reform was carried out in the ministries, agencies and institutions in different administrative branches, regional projects and service centres. The preparatory work for the regional government, health and social services reform was implemented in cross-ministry and intersectoral cooperation and close interaction with people engaged in the preparation in the counties.

The scale of the regional government, health and social services reform, its social significance and engagement in people's everyday services made the reform an exceptional project for the Government. The objectives of the reform were ambitious and the size of the reform was unprecedented in Finnish administrative history.

Preparations for the regional government, health and social services reform continued until 8 March 2019. At the time, Prime Minister Juha Sipilä's Government resigned and preparations concerning the regional government, health and social services reform could no longer be continued.

Publisher	Ministry of Finance
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

Sisdoallu

Láidehus 8

Jurddabohtosat 10

Láidehus

Oaiveministtar Sipilä ráððehusa álggahettiin ekonomija- ja guovllupolitikhalaš oðastus-aide lei čielga dárbu. Ovddit ráððehusaid oðastusat ledje vuostaslávkkit ášsi ovddasgu-vlui doalvumii dahje oðastusat ledje báhcán ollašuvakeahttá earret eará vuodðolágalaš váttisvuodaid dihtii.

Oðastusaid vuolggasadjin lei máñggaid ráððehusbajiid áigge lean smávit gielddaid váttisvuodat ceavzit lágasásahuvvon doaimmain. Dán váttisvuoda leat máñggat ráððehusat čoavdán earret eará geatnegahttimiin gielddaid ovttasbargui dahje gieldagollosiidda. Gielddaid sierrananovdáneapmi, álbmoga boarásmuvvan, sode-goasttádusaid šaddan ja gávpogiidda fárren lasihedje deattu ráhkaduslaš oðastusaide ain ovdežis.

Gielddaid stuorámus olggosgolloearri lea sosiála- ja dearvvašvuodafuolahusa golut. Seammás dat lea dat golloearri, mainna gielda sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaid ordnejeaddjin vástida vuodðolágalaš vuogatvuoðaid ollašuvvamis. Gielda galggašii dorvvastit riikka mihttolávas ovttaveardásaš sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaid gielddas álbmogii. Dán hástalussii ja váttisvuodagieddái maiddái Sipilä ráððehus seahkanii, Sode ovddabealde ja hálddahus manjís.

Jagi 2015 álgán eanagotte- ja sodeoðastusa mihttomearrin lei fállat olbmuide dáláža eanet ovttaveardásaš bálvalusaid, geahpedit buresbirgejupme- ja dearvvašvuodaelrohusaid ja caggat goluid stuorruma. Vuodðobálvalusaid figge nannet ja digitála bálvalusaid ávkkástallat ain buorebut. Oðastusa mihttomearrin lei lassin figgat goarrut gitta stuorra oasi almmolaš ekonomiija gierdavašvuodavollebhaga. Ráððehusa 10 miljárda euro seastinni mihttomearis sulaid 3 miljárdda euro lei dárkuhus oažžut sosiála- ja dearvvašvuodafuolahusa oðastusain jagi 2029 rágjai.

Oðastusa mielde livčii šaddan goalmmát hálddahusa dássi, eanagottit. Iešhálddahuslaž eanagottit livčče dahkon dálá eanagottejuogu mielde. Boahtteuoðas 18 eanagotti livčče ordnen buot guovlluset sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaid. Eanagottiide livčii sirdašuvvan maiddái eará doaimmat EBI-guovddážiin, BE-doaimmahagain, guovlluhálddahusdoaimmahagain, eanagottiid lihtuin ja eará gieldaovttastumiin ja gielddain.

Oðastusa láhkaválmmaštallama bálddas oðastusa válmmaštallamii gulai viiddis ollašuhttimii ráhkkanepmi riikkaviidosacčat ja guvllolaččat. Buohkanassii oðastusa válmmaštallamii oassálaste árvvu mielde 1 000 olbmo. Ollašuhttima mihttomearrin lei sihke doarjut oðða láhkaásaheami čuvvon mihttomearedillái sirdašuvvama ja doaimma ovddideami ovttasbargguin eará doaibmiiguin.

Eanagotte- ja sodeoðastusa loahpparaporta sistisdoallá govvádusa oðastusa válmmaštallamis jagiin 2015-2019 eandalii oðastusa našuvnnalaž válmmaštallama geahččančiegas. Eanagottiid nuppástusorganisašuvnnaid viiddis válmmaštallanbarggu leat govvidan loahpparaporttas dušše muhtun válmmaštallantemáid bokte. Guðege eanagoddi gárvista iežas loahpparaporttas, maid bokte lea vejolaž oahpásmuvvat čiekraleappot eanagottiid dahkan bargui eanagotte- ja sodeoðastusa ollašuhttimis. Loahpparaporttat leat eanagottiid neahttiidduin.

Jurddabohosat

Eanagotte- ja sodeoðastusa viidodat, servodatlaš mearkkašupmi ja laktáseapmi álbmoga árgga bálvalusaide dahke das spiehkastatlaš ráððehusa fidnu. Óðastusa mihttomearit ledje hui gudneángirat ja oðastusa mihttolávva suopmelaš háld dahushistorjás nu stuoris, ahte ii leat ovdal oidnojuvvon.

Eanagotte- ja sodeoðastusa duogábealde ledje mánggat almmolačcat dohkkehuvvon oðastusa doarju dárbbut, dego almmolaš bálvalusaid ovttaveardásavuohta, buresbirgejupme- ja dearvvašvuodaerohusaid stuorruma caggen ja goasttádusaid lassáneami caggen.

Óðastusa mihttomearrin lei dahkat goalmát háld dahusa dási, eanagottiid. Iešháld dahuslaš eanagottit livčče dahkkon dálá eanagottejuogu vuodul. Boahttevuodas 18 eanagotti livčče ordnen buot guovlluset sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaid. Eanagottiide livččii sirdašuvvan maiddái eará doaimmat EBI-guovddážiin, BE-doaimmahagain, guovlluháldahusoaimmahagain, eanagottiid lihtuin ja eará gieldaovttastumiin ja gielldain.

Válmmaštallan juohkašuvvá golmma viiddis oppalašvuhtii: láhkaválmmaštallamii, ollašuhttimii ja eanagottiid válmmaštallanbargui.

Óðastusas válmmaštalle massiiva láhkapakeahhta, siidomearis mihtidettiin badjel 4000 siiddu. Válmmaštallanbargi ollašuhttui ášshedovdiovttasbargguin, man sierra válmmaštallanoppalašvuodaide oassálaste gávcci ministerija láhkaválmmaštallit.

Doaibmabidjooppalašvuhta doallá sistis ollašuhtima doarjaga, badjel 40 bargojoavkku, guhtta nuppástuhttinprogramma, gávcci ministerija válmmaštallanoppalašvuodaaid, stáhtaráði oktilaš stivrema -oppalašvuoda, 15 válmmaštallanfierpmádaga ja dilleguovddáškonseaptta, mas ledje mielde badjel 100 ášshedovdi. Lassin buot óðastussii laktásan organisašuvnnaid bargoveahka lea jáhkkimis muhtun vugiin mielde válmmaštallamin óðastusa.

Ollašuhtima mihttomearrin lei sihke doarjut oðða láhkaásaheami čuvvon mihttomearredillái sirdašuvvama ja doaimma ovddideami ovttasbargguin eará doaibmiiguin.

Eanagottálaš válmmaštallanbargui oassálaste sulaid 750 eanagottiid nuppástusorganisašuvnnaide bálkáhuvvo 750 áššedovdi. Sii válmmaštalle eanagottálaš plánaid, maid mielde 18 eanagottis livčíi lean válmmašvuodat buvttadit ássiideaset bálvalusaid 1.1.2021 rájes. Eanagottiid sierra válmmaštallan- ja bargojoavkkuid bargui oassálaste lassin duháhat sierra surgiid áššedovdit

***

Láhkaválmmaštallamis nákcejedje rasttildit ministerijajarájáid ja ávkkástallat sierra áššedovdisurggiid čehppodaga. Dákko bokte fidnu lei spiehkastatlaš ja das galgá oahppat maiddái rastáhálddahuslaš fidnuin. Väikke vuodðoláhkaváljagoddi gávnnaide njuolggadusain váttisvuodaid, oðða hálddahusráhkadus dohkkehuvvui goittotge vállooasis riikkabeivviin. Čavga áigetávvaliin fuolatkeahttá ráððehusa evttohusat ja riikkabeivviid gábidan vástagat addojuvvojedje áigetávvala siste.

Eanagotte- ja sodeoðastussii vuodðuduuvvon dilleguovddás lei oððalágan, rastáhálddahuslaš doaibmavuohki, man doaibman lei buktit oktii sierra ministerijaid, eanagottiid válmmaštalliid ja čanusjoavkkuid ovddasteaddjiid. Dilleguovddás koordinerii earret eará nuppástusdoarjaga fierpmádagaid ja rastáhálddahuslaš nuppástusprógrámmmaid. Dilleguovddáža ollašuhtima doarjja lei lávga oktavuoðas eanagottiid nuppástusválmmastallamiid ollašuhtiide. Jeavddalaš nuppástuhtinjoðiheaddjičoahkkimat, EanagoddeTV, Skype-dieðihandilálašvuodat, alueudistus.fi-válmmaštallanmateriálat, elektrovnnalaš bargolatnja, gulahallandoarja, guovllurneat, virtuála háleštallamat, eanagotteforumat ledje eanagottiid válmmaštallama našuvnnaš doarjan. Ministerijaid ja guvllolaš doaibmiid, sierra guovlluid gaskasaš doaibmiid ja čanusjoavkkuid gaskasaš ovttasbargui ožžo olu buori vásáhusa. Stáhtaráði ovttasbarggus ovdánedje mángga osiin eanagotte- ja sodeoðastusa áigge. Barggu áigge heivehedje oktii sierra ministerijaid mihtomeriid ja doaimma, ja baste doaibmat oktileappot go ovdal.

Eanagotte- ja sodeoðastusa ollašuhtima válmmaštallan álggahuvvui spiehkastahkan ovdal lágaid dohkkeheami. Dát čoavddus oačui cuiggodeami oðastusa áigge ja eandalii láhkaevttohusaid gopmánettiin. Árrat álggahuvvon ollašuhtima ja ruhtadeami vehkiin eanagottiin lei vejolašvuhta válmmaštallat oðða hálddahusráhkadusa čuvvon málle hálddahusa ja bálvalusaid ollašuhtimii. Ollašuhtima álggaheapmi lei ná rivttes áigge dahkkon ja rivttes mihttolávas viiddis oðastussii. Oðastusa áigetávvaliid sirdašuvvan guktii dagahii muhtun eanagottiin válmmaštallama njoahcuma. Ollašuhtima árra álggaheapmái lei ággan maiddái viiddis oktilaš ICT-vuogádagaid ovddideapmi, mat galge lean gárvát ja ávkkástallama várás eanagottiid álggahettiin doaimmaideaset.

Našuvnnalaš Diginuppástusprógrámma vástidii eanagotte- ja sodeoðastusa digibálvalusaid ovddideamis. Ovttasbargu diginuppástusprógrámma rastáhálddahuslaš fidnodoaimmahagas attii nisttiid našuvnnalaš ja eanagottiid válmmaštallanbarggu dillegova hábmemii. Diginuppástusprógrámma áigge ovttasbargu eanagottiid ja našuvnnalaš doaibmiiguin ollašuhtui mángga eará vugiin. Guovlluid gaskasaš ovttasbargui ja nuppe dáfus našuvnnalaš doaibmiid ja guovlluid gaskasaš ovttasbargui movttiidahtán doaimmaid mearkkašumi ii sáhte menddo olu vuolláisárggastit doaibmi bálvalusaid ráhkadeami, badjálas čovdosiid minimaliseremis ja goasttádusávkkiid fáhtema geahččančiegas.

Maiðdái mánggat earát ovttasbarggu lasihan válmmaštallanoppalašvuoðdat doibmet buorre vuodðun boahttevaš sullasaš fidnuide. Luova-fidnus dahke olu barggu riikkaviidosaaš proseassaid ja oktasaš áššehasbálvalus- ja doaibmamálliid huksemii. Mihttomearrin lei, ahte okta riikkaviidosaaš virgeoapmahaš livčii vástidan buot guovddáš biraslobiid giedhallaamis nappo sihke ovddal- ja manálgjihii bearráigeahčus dálá njealji guovlluhálddahusdoaimmahaga ja golmmanuppelogi EBI-guovddáža sajis. Luova-fidnus šadde valjit dakkár bohtosat, maid sáhttá ávkkástallat vejolaš boahttevaš virgedoaimmahatoðastusain dahje dálá virgedoaimmahagaid siskkáldas ovddidanbarggus.

Vaikke plánejuvvon válljenfriddjavuoðapilohtaid ja šaddanbálvaluspirohtaid eai beassan ollašuhttit oðða lágkaásheami olis, lei daid válmmaštallanbarggus mearkkašupmi. Ovdamearkan válljenfriddjavuoðapilohtaid dáfus válljenfriddjavuoðas almmolaččat gevvojuvvon ságastallan ovddidii fuomášumi giddema áššehasaid válljema vejolašvuoðaide, bálvalusaid oktiuheiveheapmái, áššehasa oassálastima ollašuhttimii, earálágan buhtadusprinsihpaid doaibmamii, márkaniiid ávkkástallamii sihke kvalitehtii ja goasttádusvíkkhusaide. Dáid oahpuid sáhttá ávkkástallat boahttevaš oðastusaid válmmaštallama olis maiðdái fámus lea lágkaásheami rámmaid siste, go sullasaš válljenfriddjavuoða elemeanttaid sáhttá ollašuhttit maiddái bálvalanseðeliiguin. Ja fas stuorámus oasi šaddanbálvalanpilohtaid sáhttá álggahit fámus lean lágkaásheami mielde. Pilohtaid vehkiin muhtun šaddanbálvalanoðastusa doaibmavugiid, dego alliansalágán ovttasbargu gielddaiguin, lea vejolaš ollašuhttit maiddái boahttevuðas.

Eanagotte- ja sodeoðastus dagai vejolašvuoðaid smiehttat bálvalusaid mánggasuorggi eanagotti geahččančiegas. Válmmastallanbargu dakkui eanagottiid ovttasbargun ja ovttasbargoguovlluid mielde. Sosiála- ja dearvvašvuoðadoaimma ovttasbargu lávggai, sode- ja šaddanbálvalusaid ledje integreremin buorebut áššehasaid dárbuid mielde. Maiðdái sode ja gádjundoaimma synergijaovddut vuosttasveahkkebálvalusaid buvttadeamis livčé lean čielgasat. Mánggasuorggi eanagottit livčé lunndolaččat heiven guovllus doaibmiid dorvvolášvuoðabarggu čohkjejeaddjin ja ráhkkanameami guvllolaš oktiuheivehandoaimma dikšon doaibmin. Vuodðovuoigatvuoðaid ja almmolaš ovddu dorvasteaddjin plánejuvvon Luova-virgedoaimmahat livčii dikšon mánggasuorgásáččat sosiála- ja dearvvašvuoðasuorgái, oahpahussii ja kultuvrii, birrasii ja bargosuodjaleapmái gullevaš lohpe-, bagadallan- ja bearráigeahččodoaimmaid.

Eanagottiid válmmaštallama vuodðun ledje ráððehusa evttohusat. Válmmaštallan vuodðduvai eanagotti hálddahuslaš ja doaimmalaš vuodðudeami oppalašvuodaide. Vuolggasadjin lei dat, ahte boahtruoðas eanagoddi vástida dan ovddasvástádussii ásahuvvon bálvalusain ja guovllus ovddideamis ja ordnejeaddjin doaimma operatiivvalaš ollašuhttimis.

Eanagotti válmmaštallanbargu ovdánii sierra távttas. Oasis válmmaštallat siktii sosiála- ja dearvvašvuodábálvalusaid oktiihiveheapmái. Oasis besse guhkkelebbui ja baste heivehit oktii sode-bálvalusaid eará bálvalusaguin ja ovttasbargu lávggai sode, EBI-guovddáža, BE-doaimmahaga, birasdearvvašvuodafuolahuusain ja gádjundoaimmain. Bálvalusaid sisdoaluid válmmaštallamis guovddáš váikkuhus lei ovdamearkan LAPE- ja I&O-njunušfidnuid ovddidandoibmabijuiguin. Oðða eanagottiin lei vuosttas geardde vejolaš válmmaštallat doaibma- ja bargovugiid nuppástusaid oktilaš vugiin oppa eanagotti guovllus.

Válmmaštallama áigge dahke hálteinntjáid eanagotte- ja bálvalusstrategiija, boahtrevaš jodihansystema ja eanagotti oktasaš bálvalusaid ollašuhttimi boahtrevaš málliin. Válmmaštallama bagadalai oktasaš álbmotlaš ráððehusa evttohusaid vuhtii váldán rungu, mii lei govvejuvvon ordema giehtagirji hápmái. Giehtagirji attii rámma doaimmaide maid eanagottiin galggai válmmaštallat.

Eanagottiid válmmaštallama ollašuhttimis ledje goittotge maiddái hástalusat. Eanagottiid rievdadushoavddat vásihedje rievdadusorganisašuvnna doaibmanválddi váilevašvuodá mearkkašahti hehtehussan ollašuhttimii. Dat váttásmuhtii ovdamearkka dihte dieðu oažzuma. Álbmotlaš ruhtadusa ráddjejeaddji ja dulkonvuollásaš ravdaeavttut ja válmmaštalliid diehtemeahttunvuhta ovdamearkka dihte bálvalusguovddážiid rollain earenoamážit ICT dáfus váttásmuhtte ovdáneami. Oðastusaid bisáneapmi dán hálddahusbajis dagahii eanagottiid válmmaštalliid gaskkas luohttámušváni riikkadási mearrádusaiddahkamii.

Eanagottiid válmmaštallanbarggu oahpuid sáhttá atnit ávkin. Viiddis válmmaštallanollisvuodat leat dokumenterejuvvon eanagottiid loahpparaporttaide (eanagottiid lihtuid internet-siiddut) ja materiálat vurkejuvvoyit maiddái eanagottiid lihtuid arkiivvaide.

***

Go vejolačcat álggahat oðða oðastusaid buot deháleamos lea čielga, eará oassebeliid gaskan juhkojuvvon ja oktasačcat ipmirduvvon ulbmilat, mat stivrejít válmmaštallama. Dáid joksan sáhttá gáibidit parlamentáralaš válmmaštallama. Oðastusa vugiid ii baicce galgga lohkkadit dahje laktit nuppiidasade oðastusa álgomuttus, muhto meroštallat vugiid molssaeaktu- ja váikkuhusárvvoštallanguorahallamiid vuodul go oðastus ovdána.

Stuorra hálddahusoðastusaid dahkan ovta hálddahusbajis joðihii eahperealisttalaš áigetávvaliidda ja dáid áigetávvaliid manjideapmái guvtte geardde oðastusa áigge. Ávaštalakeahtes politikhalaš linjenválmmaštallan ja áigetávvaliid sirdin váttásmuhtte mearkkašahti olu oðastussii laktásan njuolggadusválmmaštallama, oðastusa lágideami ja oðastusollisvuða hálddašeami oppalačcat. Guovddás válmmaštallamiin lean ášedovdiid mielde okta hálddahusbadji livčii leamašan doarvái proseassa čaðaheapmái, juos oðastus livčii muddejuvvon dego hálddahusprogrammas álgólggus ovdanbuktojuvvui ja ulbmiliid dorjon vuogit oðastusa čaðaheapmái livče leamašan lága mielde álkibut ollašuhttit.

Go boahttevaš oðastusaid válmmaštallan vuolgá johtui galgá várret doarvái áiggi oðastusa ollisvuða organiseremii. Eanagotte- ja sodeoðastus vulgii johtui joðánit lágaválmmaštallamii laktáseaddji bargojoavkkuid oasis, muhto ollisvuða organiseremis ledje váilevašvuðat. Earret eará joavkkuid gaskasaš dieðujohtin ii lean buot osiin lihkostuvvan, válmmaštallamis váilo bagadalli plánat, eage bargojoavkkuid gaskasaš vejolaš ravidaguovllut lean earuhuvvon doarvái. Livčii ávžuhahhti, ahte boahtteuoðas vejolaš stáhtarádi oktasaš prošeaktajoðiheaddji doaibmagáibádusat nannejuvvorit doarvái viiddis njunušgoddedoaimmain, vai sáhttit optimeret oðastusollisvuða prošeakthálddašeami, siskkáldas ja olgguldas gulahallama, operatiivvalaš lágideami joðiheami ja prošeavtta oktasaš riskkaidhálddašeami oðastusa ulbmiliid mielde.

Sode- ja eanagotte-válmmaštallamiid sierranasvuhta oðastusa álggus váikkuhii kommunikašuvnna plánemii ja ollašuhttimii. Oðastusa sturrodat ja váikkuhus lei nu viiddis, ahte dan lei váttis hábmet gulahallama ollisvuohtan. Dávisteaddji prošeavttain galgá juo álgomuttus giddet fuomášumi dasa, ahte gulahallamii várrejuvvojit doarvái resurssat, álbmotlaškommunikašuvdnii ja sisdoaluid čielggasvuhtii bidjat deattu ja ahte gulahallan joðihuvvo seamma organisašuvnnas, gos prošeaktajodihangoddi lea.

Eanagotte- ja sodeoðastus lei maiddái láhkaásaheami geahčančiegas ovdal vásikeahtes viiddis prošeakta. Ráððehusa evttohusaid válmmaštallama váttásmuhtii áigetávvaliid garra gáržodat ja čoavdimá vuollásaš áššiid valjis mearri. Láhkaásaheami gárte ráhkadir stuorra oasis ollásit oððasit, vaikko láhkaásaheami válmmaštallamis sáhtte atnit ávkin juoga veardde ovddit láhkaválmmaštallama. Ráððehusa evttohusat, maid válmmaštalle, ledje dávjá hui viiddis ollisvuðat. Unnit njuolggadusprošeavttat livče leamašan čielgasabbot, álkibut ipmirdit ja lea jáhkehahhti ahte daid menestuvvanvejolašvuðat riikkabeivviidgieðahallamis livče leamašan buorebut.

Ovdal politikhalaš linnjemiid láhkaválmmaštallamii livčii galgan várret doarvái ovdašválmmaštallanáiggi molssaeaktu- ja váikkuhusárvalusguorahallamiidda. Ovdamearkka dihte sosiála- ja dearvvašvuðafuolahusa oðastusa sullasaš vuogádatdási oðastusat gáibidit boahtteuoðas doarvái láhkaválmmaštallanresurssaid

ja doarvái válmmaštallanáiggi, fuolalaš váikkuhusárvalusaid gárvvisteami, substánsaášshedovdámuša lassin válmmaštallama nannosit dorjon vuodðvoigatvuohtha- ja diehtosuodjeášshedovdamuša ja EU-vuoigatvuodalaš árvvoštallama. Eanagotte- ja sodeoðastusa hohpolaš njuolggadusválmmaštallamis ášsit báhce válmmaštallanjoavkkuid gaskii ja linnjemiid ovttastahttimii ii dávjá báhcan doarvái áigi.

Boahttevuodas galgá smiehttat, man láhkai riikkaviidosaš digitála bálvalusaid sahttá lebbet sektor- ja hálddahusrájáid rastá ja sihkkarastit riikkaviidosaš digitála bálvalusaid integrerema. Jus báikkálaš ja guvllolaš čovidosat báhcer integrerekeahttá riikkaviidosaš bálvalusaide ja diehtoresurssat oktiiveivetkeahttá, sirdašuvvan beaktilis ja njuovžilis bálvalusráhkadusaide ja goanstafihtu ávkkástallamii ii ollašuva. Eanagotte- ja sodeoðastusas dahke hirbmat stuorra meari dieðu sierra bálvalusaid ordnema ja buvttadeami doarjjan. Dárbu oktasaš doaibmamálliide, dego dieðu ávkkástallamii proseassaide ja diehtomeroštallamiidda ja diehtomálliide lea oppa áigge beroškeahttá hálddahusa ráhkadusain.

Jus dávisteaddji viiddis fidnuid ollašuhttet boahttevuodas, ávžuhussan lea bidjat deattu virggálaš ja maiddái eaktodáhtolaš ovttasbargohámiide ja álgomuttus ja atnit fuola das, ahte eará organisašuvnnat besset oassálastit fidnu plánemii. Sosiála- ja dearvvasvuodaministerija stivren- ja árvvoštallanproseassaid hárjehallan fálai oððalágan ja eakti vuorrováikkuhusa dialoga vejolašvuða sodevuogádhakii laktásan jearaldagaid giedðahallamii ja hárjehusaid vásihedje dárbbashažžan sihke eanagottiid ja ministerijaid geahčančiegas. Proseassa áigge mángga eanagottis čohkkejedje ja analyserejedje vuosttas geardde gokčevaččat dieðu bálvalandárbbus sihke sosiála- ja dearvvasvuða bálvalusain sierra surgiin.

Válmmaštallamis dárbbáshit máñggalágan bargama vugiid, mainna máñggajienatvuohta válmmaštallamis ollašuvvá. Ovdamearkan fierpmádatlágan bargan doaibmabiju muttuin lei oððalágan ovttasbargu eanagottiid, ministerijaid ja čanusjoavkkuid gaskka. Dákkár bargohámiid gánneha ovddidit boahttevuodas ja mearrädusválmmaštallama doarjjan.

Viiddis bálvalanráhkadusaide dahje hálddahussii laktásan oðastusat gálibidit, ahte ministerijat oidnojít giettis oktilaš stáhtaráðdin. Stáhta ja guovlloid gaskasaš stivrengaskavuoða galgá ovddidit vuorrováikkuhussan mas vuodðun lea guoibmevuohta.

Eanagotte- ja sodeoðastus ii goasge ožzon dievas dohkkejumi álbmoga ja dálá organisašuvnnaid gaskavuoðas. Oðastussii ledje oppa áigge nana vuostefámut, mat váikkuhedje oðastusa ovdáneapmái. Dása ledje máñggat sivat, muhto guovddážis dain lei luohttámuša ja eará oassebeliid čatnašumi vailun. Luohttámuša ja guoibmevuða nannen ja oðastussii laktásan dálá organisašuvnnaid barggu gudnejahttin lea vealtameahttun gáibádus gierdavaš oðastusa ollašuhttimii.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ
Snellmaninkatu 1 A
PL 28, 00023 VALTIONEUVOSTO
Puhelin 0295 160 01
vm.fi

ISSN 1797-9714 (pdf)
ISBN 978-952-367-027-3 (pdf)

31.5.2019